

Sygn. akt III KK 408/22

POSTANOWIENIE

Dnia 28 grudnia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Siwek

w sprawie **D. K.**

podejrzanego o czyn z art. 148 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. w zw. z art. 31 § 1 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

na posiedzeniu w dniu 28 grudnia 2022 r.,

kasacji wniesionej przez Prokuratora Generalnego

od postanowienia Sądu Okręgowego w Kielcach

z dnia 11 czerwca 2021 r., sygn. akt III K 65/21

p o s t a n o w i ł

uchylić zaskarżone postanowienie i sprawę przekazać do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Kielcach.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Kielcach, po rozpoznaniu wniosku Prokuratora Rejonowego w Ostrowcu Świętokrzyskim z 29 kwietnia 2021 r. o umorzenie postępowania i o orzeczenie środka zabezpieczającego w postaci umieszczenia w zakładzie psychiatrycznym wobec D. K., podejrzanego o czyn z art. 148 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. w zw. z art. 31 § 1 k.k., postanowieniem z dnia 11 czerwca 2021 r., sygn. akt III K 65/21:

1. na podstawie art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 31 § 1 k.k. umorzył postępowanie karne przeciwko D. K., podejrzanemu o popełnienie przestępstwa z art. 148 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. w zw. z art. 31 § 1 k.k.;

2. na podstawie art. 93a § 1 pkt 3 i 4 k.k., art. 93b § 1 i 5 k.k., art. 93c pkt 1 k.k., art. 93f § 2 k.k. i art. 93g § 1 k.k. orzekł tytułem środków zabezpieczających umieszczenie D. K. w zakładzie psychiatrycznym i terapię uzależnień

Rozstrzygnął również co do kosztów sądowych, a także orzekł o stosowaniu tymczasowego aresztu do czasu rozpoczęcia wykonywania środka zabezpieczającego.

Powyższe postanowienie uprawomocniło się 13 sierpnia 2021 r.

Po uzyskaniu opinii Komisji Psychiatrycznej do spraw Środków Zabezpieczających przy Ministrze Zdrowia w przedmiocie miejsca realizacji środka zabezpieczającego orzeczonego wobec D. K., Sąd Okręgowy w Kielcach postanowieniem z 1 października 2021 r., sygn. akt III Ko 351/21 i III Ko 65/21, określił, iż miejscem wykonywania tegoż środka będzie Regionalny Ośrodek Psychiatrii w B. dysponujący maksymalnym poziomem zabezpieczenia (k. 1527-1531, 1539-1541, t. VIII).

Kasację od postanowienia Sądu Okręgowego w Kielcach z 11 czerwca 2021 r., sygn. akt III K 65/21, wniósł Prokurator Generalny, który zaskarżając to orzeczenie na niekorzyść podejrzanego D. K., zarzucił rażące i mające istotny wpływ na treść postanowienia naruszenie przepisów prawa karnego procesowego, a mianowicie art. 201 k.p.k. *a contrario*, a w konsekwencji art. 7 k.p.k. i art. 410 k.p.k., polegające na tym, że Sąd Okręgowy w Kielcach zaniechał przeprowadzenia wnikliwej i kompletnej oceny zgromadzonego materiału dowodowego, opierając ustalenia co do winy D. K. na pisemnych opiniach biegłych lekarzy psychiatrów i biegłego psychologa z dnia 8 grudnia 2020 r. i 6 listopada 2020 r. oraz ustnych opiniach tych biegłych z dnia 11 czerwca 2021 r., które nie spełniają kryteriów opinii pełnych, w konsekwencji czego przedwcześnie i wadliwie przyjął, że D. K. dopuścił się popełnienia zarzucanego mu przestępstwa, nie mogąc w czasie zarzucanego mu czynu rozpoznać jego znaczenia i pokierować swoim postępowaniem, tj. w warunkach określonych w art. 31 § 1 k.k. i w związku z tym na podstawie art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 31 § 1 k.k. prowadzone przeciwko D. K. postępowanie umorzył oraz zastosował wobec niego środek zabezpieczający w postaci umieszczenia w zakładzie psychiatrycznym, podczas gdy prawidłowa analiza i ocena zgromadzonych dowodów, wobec oparcia jednoznacznego stanowiska

biegłych o zniesionej poczytalności podejrzanego na niepełnym materiale źródłowym, jak również jego niewystarczającego uzasadnienia, winna skutkować uzyskaniem - przed wydaniem przez sąd orzeczenia - uzupełniającej opinii biegłych lekarzy psychiatrów i biegłego psychologa, poprzedzonej zapoznaniem się przez tych biegłych z dokumentacją z pobytu podejrzanego - na dwa miesiące przed dokonaniem zabójstwa W. K. - w Szpitalu w M., a także uzyskaniem od biegłych rzetelnego ustosunkowania się do kwestii zażywania przez D. K. środków psychotropowych i alkoholu, których obecność stwierdzono po przewiezieniu wymienionego do szpitala w niedługim okresie czasu po zabójstwie w dniu 18 lipca 2020 r., a następnie formalnym zatrzymaniu oraz skutków ich zażycia w kontekście wyłączenia, bądź braku podstaw do wyłączenia, odpowiedzialności karnej podejrzanego w rozumieniu art. 31 § 3 k.k.

Wskazując na powyższy zarzut skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Kielcach do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja jest oczywiście zasadna, wobec czego podlegała uwzględnieniu na posiedzeniu bez udziału stron, zgodnie z art. 535 § 5 k.p.k.

Trafnie podniósł w niej skarżący, że w przedmiotowej sprawie doszło do naruszenia wskazanych w *petitum* kasacji przepisów prawa procesowego. Zgodnie z treścią art. 93g § 1 k.k. sąd orzeka pobyt w odpowiednim zakładzie psychiatrycznym wobec sprawcy określonego w art. 93c pkt 1 – a zatem co do którego umorzono postępowanie o czyn zabroniony popełniony w stanie niepoczytalności określonej w art. 31 § 1 k.k. – jeżeli istnieje wysokie prawdopodobieństwo, że popełni on ponownie czyn zabroniony o znacznej społecznej szkodliwości w związku z chorobą psychiczną lub upośledzeniem umysłowym. Niepoczytalność sprawcy musi być jednak ustalona w sposób jednoznacznie pewny i wynikać z równie niewątpliwych opinii biegłych, opierających się na całokształcie zebranych i mających znaczenie dla przedmiotu tych opinii dowodach, którym tym samym nie można postawić zarzutów, o jakich mowa w art. 201 k.p.k. Innymi słowy sporządzona opinia lub opinie, będące podstawą uwzględnienia wniosku prokuratora o umorzenie postępowania i orzeczenie środka

zabezpieczającego w postaci umieszczenia w zakładzie psychiatrycznym powinny być kompletne, jasne i pozbawione jakichkolwiek sprzeczności.

Jak wynika bowiem z akt przedmiotowej sprawy, na etapie postępowania przygotowawczego D. K. został poddany obserwacji sądowo-psychiatryczno-psychologicznej, po odbyciu której biegli wykluczyli u podejrzanego chorobę psychiczną w rozumieniu psychozy i upośledzenie umysłowe, zdiagnozowali zaś zaburzenia psychiczne i zaburzenia zachowania spowodowane stosowaniem kilku środków psychoaktywnych i alkoholu (w tym uzależnienie od tych substancji, niski poziom intelektualny, cechy zmian organicznych w OUN, możliwości występowania zaburzeń osobowości oraz skłonności do symulowania objawów) z okresowymi epizodami psychotycznymi w przebiegu stosowania wskazanych środków. W związku z tym, biegli skonstatowali, że stwierdzone u D. K. w chwili zdarzenia psychotyczne zaburzenia psychiczne motywowały i warunkowały dokonanie przez niego zarzucanego mu czynu co powoduje, że dokonując tego czynu miał on zniesioną zdolność rozumienia znaczenia czynu i pokierowania swoim postępowaniem w rozumieniu art. 31 § 1 k.k. W ocenie biegłych istnieje także realne i wysokie prawdopodobieństwo dokonania przez niego z powodu zaburzeń psychicznych oraz uzależnienia od alkoholu i środków odurzających, takich samych lub podobnych czynów, jak zarzucany mu w obecnej sprawie, dlatego koniecznym jest zastosowanie wobec niego środka zabezpieczającego w postaci leczenia psychiatrycznego i terapeutycznego w zakładzie psychiatrycznym (k. 1028 -1050, t. VI).

Biegli psycholog R. J., jak również biegli lekarze psychiatrzy M. P. i S.C., na rozprawie przed Sądem Okręgowym 11 czerwca 2021 r., podtrzymali wydane na piśmie opinie oraz wszystkie wnioski w nich zawarte.

Analiza akt przedmiotowej sprawy, w tym w szczególności zaskarżonego postanowienia prowadzi jednak do wniosku, że zostało ono wydane przedwcześnie i na podstawie wskazanych wyżej opinii, które nie uwzględniały wszystkich istotnych okoliczności dotyczących stanu zdrowia psychicznego D. K., ważkich zwłaszcza dla prawidłowego określenia odpowiedzialności tego podejrzanego. Opinie pisemne i ustne, błędnie zatem zostały uznane przez Sąd Okręgowy w Kielcach za pełne i spójne, skoro wspomniani biegli pominęli w swych rozważaniach

przede wszystkim dokumentację medyczną z leczenia i hospitalizacji podejrzanego podczas pobytu w Szpitalu w M., gdzie przebywał – jak sam wskazał do protokołu przesłuchania w 21 lipca 2020 r. – z powodu upojenia alkoholowego (k. 171 i n.). Ta bliska odległość czasowa hospitalizacji podejrzanego i popełnionego przez niego czynu zabronionego (dopuścił się go 18 lipca 2020 r.), utwierdza w przekonaniu, że powyższa dokumentacja medyczna z leczenia pokrzywdzonego, powinna być uznana za istotny dokument w procesie określenia rzeczywistego stanu psychicznego tego podejrzanego w chwili zdarzenia. Pominięcie tej dokumentacji, obrazującej przyczyny i przebieg leczenia w tamtym czasie, było zatem istotnym błędem, którego nie uniknięto pomimo tego, że D. K. podczas obserwacji sądowo-psychiatrycznej (opinia z dnia 8 grudnia 2020 r. - k. 1043, t. VI) podnosił okoliczność pobytu we wskazanej placówce. Jak trafnie podniósł skarżący, ogólnikowe informacje podejrzanego na ten temat nie pozwalały jednak na ustalenie wszystkich istotnych informacji odnośnie przyczyn jego pobytu w placówce medycznej, a niewątpliwie ocena okoliczności związanych z tym pobytem miałyby donieść znaczenie dla oceny jego poczytalności w inkryminowanym czasie, zważywszy na kategoryczne stanowisko opiniujących w niniejszej sprawie biegłych, którzy w chwili badań wykluczyli chorobę psychiczną w rozumieniu psychozy i upośledzenie umysłowe u podejrzanego, stwierdzając jednocześnie, iż zniesienie poczytalności było skutkiem przede wszystkim epizodu psychiatrycznego, który przebiegał w skutek zażywania narkotyków oraz alkoholu.

Podczas badania 18 lipca 2020 r. u D. K., stwierdzono nadto we krwi alkohol etylowy w stężeniu 2,166 ‰ oraz narkotyki w postaci amfetaminy (w stężeniu 33,3 ng/ml - świadczącym jedynie o stanie po zażyciu substancji psychotropowej) i marihuany (w stężeniu poniżej 1,00 ng/ml, niekwalifikujący się do stanu po użyciu substancji psychotropowej) – co potwierdziły badania, ale także dodatkowo treść opinii biegłego toksykologa. Tymczasem, o uzależnieniu podejrzanego od środków psychoaktywnych i alkoholu, wiadomo wyłącznie na podstawie jego deklaracji składanych niemniej także w toku badania przez biegłych którzy przypuszczali równocześnie, iż D. K. może przejawiać tendencje do nieszczerości wypowiedzi oraz skłonności do symulowania objawów (k. 1035-1050, t. VI). Stwierdzić zatem należy, że w tym stanie rzeczy, konieczne było uzupełnienie

dokumentacji medycznej dotyczącej podejrzanego zanim doszło do wrażenie ostatecznych wniosków opinii, które powinny mieć również odniesienie do hospitalizacji podejrzanego w Szpitalu w M., szczególnie zważywszy na bliskość czasową tej hospitalizacji i przypisanego czynu zabronionego.

Zwrócić również należy uwagę na fakt, że wydane w tej sprawie opinie biegłych nie wyjaśniają w sposób wszechstronny kwestii zażywania przez D. K. środków psychotropowych i alkoholu, których obecność stwierdzono we krwi podejrzanego w niedługim okresie po dokonaniu zabójstwa. W tych okolicznościach, kwestia uzależnienia podejrzanego zarówno od alkoholu, jak i środków odurzających, ma pierwszorzędne znaczenie dla przesądzenia, czy wobec podejrzanego nie zachodzą warunki, o jakich mowa w art. 31 § 3 k.k. Stosownie bowiem do przywołanego przepisu, nie wyłącza winy zachowanie sprawcy, który wprowadził się w stan nietrzeźwości lub odurzenia powodujący wyłączenie lub ograniczenie poczytalności, które przewidywał albo mógł przewidzieć. Natomiast jak wynika z informacji znajdujących się w aktach sprawy, D. K. zażywa narkotyki od kilku lat, zaś alkohol spożywa od 14 roku życia. Pije i bierze jednocześnie narkotyki, bywa w ciągu amfetaminowo-alkoholowym.

W czasie przesłuchania na etapie postępowania przygotowawczego podejrzanym wyraźnie wskazał, że ma świadomość tego, iż po zażyciu narkotyków i wypiciu alkoholu ma niekontrolowany wybuch agresji. Nie panuje nad tym co robi (k. 166). Przyczyną jego hospitalizacji było także nadmierne spożywanie alkoholu, jak sam określił, było z nim wówczas niedobrze. D. K. zna zatem dość dobrze skutki spożycia alkoholu i jest świadomy, iż ułatwia on w jego wypadku zachowania agresywne pozbawiając go racjonalności działania i podejmowania decyzji. Poznał także skutki działania środków odurzających na jego organizm, a mimo tego przyjmował narkotyki mieszając je z alkoholem. Podejrzanym rozróżnia także swoje zachowanie w okresie abstynencji. W tej sprawie niezbędnym było zatem szczegółowe wyjaśnienie w prowadzonym postępowaniu, czy D. K. pijąc alkohol i zażywając środki odurzające, przewidywał lub mógł przewidzieć, że znajdzie się w stanie zniesienia bądź ograniczenia swojej poczytalności, a więc czy ma wobec niego zastosowanie przepis art. 31 § 3 k.k., czy też znalazł się on w którymś ze stanów wyjątkowych wywołanych alkoholem i środkami odurzającymi, którego

przewidzieć nie mógł. W sprawie nie ustalono natomiast, co konkretnie było powodem wyzwolenia wyjątkowo agresywnej reakcji podejrzanego, skutkującej śmiertelnym pobiciem pokrzywdzonego, z którym nie pozostawał w jakimkolwiek konflikcie. Tym bardziej, żadna z wydanych w tej sprawie opinii nie uwzględnia w sposób pogłębiony tej części wyjaśnień podejrzanego, a zwłaszcza nie udziela jasnej odpowiedzi na pytanie, czy występujące zaburzenia u D. K. częściowo lub całkowicie wyłączają możliwość przewidywania przez podejrzanego skutków podejmowanych działań, a przecież dopuszczenie się czynu zabronionego w stanie nietrzeźwości lub pod działaniem narkotyków, nawet jeśli podejrzany w związku z uzależnieniem miał trudności w kontrolowaniu używek, nie musi stanowić przesłanki wyłączenia jego odpowiedzialności karnej.

Suma przytoczonych wyżej okoliczności dotyczących stanu zdrowia psychicznego podejrzanego w czasie dokonania przedmiotowego czynu i wzajemnych relacji tych okoliczności, wskazuje na niekompletność materiału dowodowego, a w konsekwencji także niepełność wydanych w sprawie opinii, które legły u podstaw ustaleń o zniesieniu poczytalności u podejrzanego. Sąd Okręgowy w Kielcach, jak słusznie podniósł skarżący, wydając zaskarżone postanowienie, nie sprostął zatem regułom rzetelnego procesu, opartego na zasadzie obiektywizmu i w konsekwencji ustalenia faktyczne oparł na niepełnym materiale dowodowym, naruszając w ten sposób przepisy art. 201 k.p.k., przez to również art. 7 k.p.k. i art. 410 k.p.k.

W tej sytuacji koniecznym było uchylenie zaskarżonego postanowienia w celu uzupełnienia postępowania dowodowego o wskazane wyżej braki. Dopiero po tym uzupełnieniu będzie możliwe podjęcie prawidłowej z procesowego punktu widzenia decyzji rozstrzygającej podstawy odpowiedzialności D. K., w szczególności kwestii jego zawinienia.

Mając na uwadze powyższe Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

[as]

l.n